

YMPÄRISTÖMINISTERIÖLLE

Viite:

Lausuntopyyntöne 23.3.2016, Dno YM003:00/2016

Asia:

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista.

Ympäristöministeriö on valmistellut esitysluonnoksen, jonka mukaan ehdotetaan säädettäväksi laki asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista. Laissa säädettäisiin avustusten myöntämisedellytyksistä ja enimmäismääristä. Valtionapuviranomaisena avustuksissa toimisi Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Avustusta hissien jälkiasentamiseen olemassa olevaan kerrostaloon ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksessa voitaisiin myöntää yhteisölle ilman sosiaalista tai taloudellista tarveharkintaa. Iäkkään ja vammaisen henkilön asunnon korjaamiseen tarkoitettua avustusta voitaisiin myöntää vain luonnolliselle henkilölle. Avustuksen myöntämisessä noudatettaisiin sosiaalista ja taloudellista tarveharkintaa. Lailla kumottaisiin nykyinen laki asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista. Ehdotus liittyy valtion vuoden 2017 talousarvioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2017.

Joensuun kaupunki esittää lausuntonaan seuraavaa

Iäkkään henkilön asunnon korjausavustuksen kohdentuminen:

Nykyisen korjausavustuslain nojalla vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustus voidaan myöntää hakijalle, jonka ruokakuntaan kuuluu vähintään yksi 65-vuotias tai vanhempi henkilö taikka henkilö, jolla vamman tai sairauden vuoksi on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Lakiesitysluonnoksessa vaihtoehtoina on arvioitu ikärajan nostoa 70 tai 75 vuoteen. Näistä 75 vuotta todettiin olevan liian korkea ottaen huomioon, että eliniänodote Suomessa on vuonna 2014 ollut noin 80 vuotta ja avustuksilla on tarkoitus edesauttaa kotona asumista useita vuosia.

Joensuun kaupunki pitää korkeintaan 70 vuoden rajaa tarkoituksenmukaisempana, jotta avustus kohdentuisi heille, joilla tyypillisesti esiintyy vaikeuksia kotona asumisessa, ja toisaalta jotta avustus pidentäisi kotona asumisaikaa mahdollisimman paljon. Lisähuomiona mainitsemme, että ikärajaa nostettaessa tulisi huomioida asiakkaan sosiaali- ja terveyshuollon palvelutarvekokonaisuuden vaikuttavuus ja kustannukset. Raskasta työtä tai vuorotyötä tehneen kunto voi olla jo 65-vuotiaana kevyttä työtä tekevään nähden huomattavasti heikompi ja asunnon esteiden poistaminen näin ollen perusteltua jo 65-vuotiaana.

Todettakoon, että ehdotettu ikäraja ei ole linjassa ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012) eli vanhuspalvelulain määrittelymän ikämäärittelyn kanssa, koska vanhuspalvelulaissa ikääntynyt väestö määritellään vanhuuseläkkeeseen oikeuttavassa iässä olevaksi väestöksi.

OSASTO, YKSIKKÖ JA/TAI HENKILÖTIEDOT

lökkään ja vammaisen henkilön asunnon korjausavustuksen enimmäisosuus:
Nykyisessä korjausavustuslaissa enimmäisosuus on porrastettu 40 ja 70 prosenttiin, ja osuuksille on omat tulorajat.

Joensuun kaupungin katsoo, että avustusprosentin porrastuksesta voidaan luopua, koska tilannekohtainen harkinta on mahdollista myös yhden enimmäisosuuden puitteissa. Tulorajat ohjaavat avustuksen eniten tarpeessa oleville. Omavastuuosuuden ylivoimaisuuteen liittyvän ongelman välttämiseksi avustuksen enimmäisosuuden tulee olla riittävän suuri. Riittävän suuri avustuksen enimmäisosuus varmistaa, että iäkkään ja vammaisen henkilön kotona asuminen ei esty asuinrakennuksen välttämättömien korjausten kustannusten vuoksi. Valmistelussa 70 prosentin yleistä enimmäisosuutta pidetään perusteltuna erityisesti ottaen huomioon nykyisen korjausavustuslain nojalla säädettyjen tulorajojen tiukkuus. Sitä puoltaa myös, että jatkossa avustus kohdentuu entistä iäkkäämmille. Iäkkään henkilön omavastuuosuuden vakiinnuttamista voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, jotta tarvittavia asunnon korjaustoimenpiteitä ei jää toteuttamatta suurten omavastuuosuuskustannusten vuoksi. Näin korjausavustusten avulla kyetään tukemaan paremmin iäkkään henkilön kotona asumista.

Tukitoimien peittävyys

Haasteena korjausavustuksen myöntämisen ikärajan nostamisessa 70 tai 75 ikävuoteen on se, että kyetäänkö iäkkäiden asuntojen korjaamiseen tarkoitettua avustuksia käyttämään lakiesityksen hengen mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukokonaisuuksien yhteydessä. Korjausavustusten ikärajan nostamisen riskinä voi olla se, että syntyy asiakasryhmä, joka jää palvelujen ja avustusten ulkopuolelle (esimerkiksi tilanteessa, jossa pienituloinen ja vähävarainen asiakas ei ole oikeutettu vammaispalvelulain nojalla myönnettäviin taloudellisiin avustuksiin ja jossa asiakkaan tulo- ja varallisuus ovat kuitenkin niin suuria, ettei hän ole oikeutettu sosiaalihuoltolain nojalla myönnettäviin asunnon muutostöihin eikä myöskään ikänsä puolesta oikeutettu iäkkäiden asuntojen korjaamisavustukseen).

Uusi vammaispalvelulaki

Hallituksen esityksessä laiksi asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista mainitaan lyhyesti uudistuva vammaispalvelulaki. Uudessa vammaispalvelulaissa 14 § Asumista tukevat palvelut todetaan: "Asumista tukevat palvelut on toteutettava tämän ja tarvittaessa muun lain mukaisilla palveluilla." Käsitteemme mukaan tällä tarkoitettaneen myös lausuntopyyynnöllä olevaa lakiesitystä. Uuden vammaispalvelulain tavoitteena on edelleen se, että vammaisen henkilö voi asua vakituudessa asunnossaan vamman tai sairauden aiheuttamasta toimintarajoitteesta huolimatta. Nykyinen vammaispalvelulain 9 § 2 momentti (=asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet) korvautuu uudella 15 §: Tuki esteettömään asumiseen. Rajausta on sama kuin nykyisessä vammaispalvelulaissa eli "jos hän välttämättä tarvitsee tätä tukea pitkäaikaisesta vammasta tai sairaudesta johtuvan toimintarajoitteen vuoksi päivittäisissä toimissa, liikkumisessa tai muussa itsenäisessä suoriutumisessa." Mutta huomioitavaa on se, että uuden vammaispalvelulain 15 § laajenee koskemaan vammaisen lapsen tar-

OSASTO, YKSIKKÖ JA/TAI HENKILÖTIEDOT

vitsemia asunnon muutostöitä erityisin perustein myös toisen vanhemman tai muun huoltajan vaikutukseen asuntoon toteutettuna. Huomioiko uusi lakiehdotus millään muotoa uuden vammaispalvelulain 15 §:n laajenevaa asiakaspiiriä?

*Lisäksi on huomioitava uuden vammaispalvelulain soveltamisajan raja-
aus koskien kaikkia uuden vammaispalvelulain perusteella järjestettäviä palveluja. Esityksessä mainitaan tällä hetkellä 75 vuoden ikä.*

Hissiavustus:

Valtion hissi- ja liikuntaesteiden poistoon tarkoitettu avustus on 50:ä prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista.

Joensuun kaupunki myöntää tänä vuonna jälkiasennushissien rakentamiseen 10:n prosentin avustuksen. Hissi- ja liikuntaesteiden poistoon tarkoitettun avustuksen prosentin pudottaminen 50:stä 45:ään prosenttiin voi karsia pois muutaman jälkiasennushissikohteen. Pienehkössä kaupungissa tällä on vaikutuksensa. Seurauksena, että esteettömiä asuntoja tulee tarjolle vähemmän. Kohteiden väheneminen vaikuttaa osaltaan paikkakunnan rakentajien työllisyyteen. Jokainen työkohte on tärkeä!

Viranomaisten tehtävät:

Valmistelussa on arvioitu kolmea erilaista vaihtoehtoa sille, mikä kunnan roolin tulisi olla kun iäkkäiden ja vammaisten asuntojen korjaamiseen tarkoitettun avustuksen myöntämistoimivalta siirretään kunnilta ARA:lle.

Vaihtoehto 1.

Valmistelussa on arvioitu vaihtoehtoa, jossa avustushakemukset toimitettaisiin ARA:aan ja avustuskohteen sijaintikunnan tulisi antaa lausunto iäkkään ja vammaisen henkilön asunnon korjausavustushakemuksesta aina. Mutta samalla todetaan, että iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjausavustusten osalta kuntien rooli jäisi huomattavasti nykytilaa kevyemmäksi.

Joensuun kaupunki toteaa, että lausunnon sisältö vaikuttaa siihen keveneekö rooli vai ei. Jos lausunto kohdentuu tarveharkintaan ja myöntöön, silloin kunnassa täytyisi olla avustushakemus ja myös tarvittavat liitteet, ennen kuin lausunto voidaan antaa. Tällöin kuntien rooli ei keventyisi, vaan voisi käydä päinvastoin, koska lähtökohtatiedot, eli hakemus liitteineen on ARA:ssa. Jos lausunto pyydetään siksi, että asunnon korjaaminen ylipäättään on mielekästä asukkaalle ja kunnan asuntokannan kannalta, niin tätäkin varten joudutaan tekemään kunnassa selvityksiä. Sinällään lausunnon antamista ja siihen liittyvää työtä Joensuun kaupunki ei vastusta, mutta vaikuttaako silloin ARA:aan siirto esim. kunnalle aiheutuviin kustannuksiin vähentävästi? Joensuun kaupunki on samaa mieltä, että kuten esityksen tavoitteissa todetaan, "avustuksen hyödyntämismahdollisuus osana iäkkään ja vammaisen henkilön sosiaali- ja terveystalouden kokonaisuutta voisi jossain määrin heikentyä nykyisestä, kun päätöksen avustuksen myöntämisestä tekee ARA eikä kunta itse".

OSASTO, YKSIKKÖ JA/TAI HENKILÖTIEDOT

Vaihtoehto 2.

Toiseksi on tarkasteltu vaihtoehtoa, jossa kunta vastaanottaisi avustushakemukset. Iäkkään ja vammaisen henkilön asunnon korjausavustushakemukseen kunta liittäisi aina lausuntonsa ja hissi- ja esteettömyysavustushakemukseen tarvittaessa ja lähettäisi sitten hakemuksen ARA:aan käsiteltäväksi. Tämän vaihtoehdon etu olisi, että hakemuksen käsittely nopeutuisi kun ARA:n ei tarvitsisi erikseen pyytää kunnalta lausuntoa. Etuna etenkin iäkkään ja vammaisen henkilön asunnon korjausavustuksen osalta olisi myös, että hakija voisi saada asiakaslähtoisempää neuvontaa hakemuksen tekoon muiden palveluiden yhteydessä ja että kunnissa oleva paikallistuntemus edesauttaisi korjaustoimenpiteiden kustannustehokasta kohdentumista ja toteuttamista. Hissi- ja esteettömyysavustusten osalta etuna olisi, että kunta olisi tietoinen alueellaan mahdollisesti käynnistyvistä hissihankkeista ja voisi varata rahoitusta mahdollisen lisäavustuksen myöntämiseen.

Tämä vaihtoehto 2 on lähestulkoon nykyinen käytäntö, vain päätös tehtäisiin Ara:ssa. Päätöksen valmistelu on aikaa vievin osio avustusprosessissa. Avustusten maksatus lienee tässä vaihtoehdossa tarkoitus hoitaa ARA:ssa, mutta miten hoidetaan avustuksiin liittyvät katselmukset, tarkastukset ja valvonta?

Vaihtoehto 3.

Kolmantena vaihtoehtona olisi eriyttää eri avustusmuotojen käsittelyssä noudatettava menettelysiten, että hissi- ja esteettömyysavustushakemukset toimitettaisiin suoraan ARA:aan, joka tarvittaessa pyytäisi kunnan lausunnon, kun taas iäkkäiden ja vammaisten asuntojen korjausavustushakemukset toimitettaisiin asunnon sijaintikuntaan edellä esitetyllä tavalla. Näin huomioitaisiin avustusten erot ja mahdollistettaisiin tarkoituksenmukaisin käsittelytapa molemmille. Tällaisesta jaottelusta ei arvioida aiheutuvan epäselvyyttä, sillä avustukset on suunnattu eri kohderyhmille. Valmistelussa on pidetty sujuvimpana tätä jälkimmäistä vaihtoehtoa.

Joensuun kaupunki toteaa, että vaihtoehto kolme on sujuva ja kannatettava. Vaihtoehdossa 3 iäkkäiden ja vammaisten asuntojen korjausavustushakemukset toimitettaisiin uudenkin lakiesityksen mukaan asunnon sijaintikuntaan edellä vaihtoehdossa 2 esitetyllä tavalla.

Hissi- ja liikuntaesteiden poistoon tarkoitetut avustushakemusasiakirjat on nyt koottu täällä Joensuussa ja valmis nippu lähetetty päätöksille ARA:aan. Hissiavustushakemukseen kunta on liittänyt lausuntonsa hissi- ja esteettömyysavustushakemuksen tarpeellisuudesta huomioiden kaupungin asunto- ja asukasrakenteen. Samoin hissiavustuksen maksatusvaiheessa laskut ja kuitit on koottu valmiiksi nipuksi ja lähetetty ARA:aan maksatusta varten. Joensuun kaupunki toteaa erityisesti, että hissi- ja esteettömyysavustuksissa käytäntö on toiminut hyvin. Tämä vaihe uuden lakiesityksen mukaan jäisi pois.

Lisäksi kiinnitämme huomionne jälkiasennushisseihin ja liikuntaesteidenpoistoon liittyvään neuvontaan paikallistasolla, koska se on tärkeää. Korjausneuvojat ja hissiryhmät tekevät kunnissa hyvää työtä esteiden poiston edistämiseksi. Siksi neuvontaan tulisi jatkossakin panostaa.

OSASTO, YKSIKKÖ JA/TAI HENKILÖTIEDOT

Taloudelliset vaikutukset:

Hissiavustusprosentin laskeminen 45:een vaikuttaisi todennäköisesti hidastavasti taloyhtiöiden hissi-investointeihin, jolla voisi olla myös negatiivisia vaikutuksia hissien jälkiasennusta tekeviin yrityksiin. Hissien jälkiasentamisella on kuitenkin todettu erittäin suuri positiivinen vaikutus kotona-asumisajan jatkamiseen joten avustusprosentin laskeminen voi aiheuttaa yhteiskunnalle jatkossa muita kuluja säästöä enemmän.

Iäkkään ja vammaisen henkilön asunnon korjaamisen omavastuun pienenemisen vaikutus kotitalouksien asemaan on positiivinen ja mahdollistaa useammalle asunnon korjaamisen, jolloin kohde-ryhmä pystyy asumaan kotonaan pidempään josta syntyy yhteiskunnalle kustannussäästöjä .

Vaikutukset viranomaisten toimintaan:

Valtionapuviranomaisena ehdotetun lain mukaisten avustusten myöntämisessä toimisi ARA. Nykytilaan nähden ehdotetussa lainsäädännössä poistettaisiin kunnilta vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustusten myöntämis- ja maksatustehtävä ja siirrettäisiin se ARA:lle. Koska ehdotetulla lailla kumottaisiin nykyinen korjausavustuslaki, jossa energia-avustuksista säädetään, poistuisi kunnilta myös niihin liittyvät tehtävät siirtymäajan jälkeen. ARA:lta poistuisi nykyisen korjausavustuslain mukaiset kuntien ohjaukseen ja valvontaan liittyvät tehtävät. Ehdotetun lainsäädännön voidaan arvioida yksinkertaistavan avustusten haku- ja myöntämismenettelyä. Kuntien osalta avustuksiin liittyvät tehtävät vähenisivät olennaisesti, kun hakemusten käsittely ja avustuksen maksaminen siirtyisivät ARA:aan.

Kunnan, jonka alueella avustettavan toimenpiteen kohteena oleva asuinrakennus tai asunto sijaitsee, tulisi kuitenkin aina antaa ARA:lle tehdyistä iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjausavustushakemuksista lausunto päällekkäisen rahoituksen välttämiseksi ja hakijan muun tilanteen tarkemmaksi kartoittamiseksi. Myös hissi- ja esteettömyysavustushakemuksista ARA voisi tarvittaessa pyytää kunnan lausunnon. Lausunnonantamistehtävän arvioidaan kuitenkin olevan vähäinen verrattuna nykyisiin tehtäviin. Kunnissa on myös vakiintunut kunnallinen korjausneuvojatoiminta, eikä tähän avustuksen vaikuttavuutta olennaisesti parantavaan käytäntöön ole tarkoitus puuttua.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus voisi myös tarvittaessa valtuuttaa asuinrakennuksen tai asunnon sijaintikunnan tarkastamaan avustuskohteen sekä järjestämään avustuksen myöntämisen yhteydessä edellytetyn väli- ja lopputarkastuksen sekä avustuksen käytön tarkastamiseksi tarpeellisen muun tarkastuksen.

OSASTO, YKSIKKÖ JA/TAI HENKILÖTIEDOT

Lausunnon yhteenveto

Esityksestä voisi päätellä, että kunnalle jää tehtäväksi:

- *korjausneuvonta ja asiakkaiden ohjaus kohteessa ja avun antaminen hakemuksen täyttämässä*
- *hakemusten vastaanottaminen ja tarvittavien liitteiden pyytäminen ja selvittäminen.*
- *liiteasiakirjat tarvitaan myös lausunnon antamista varten*
- *katselmukset lausuntoa varten*
- *tarkastukset työvaihetodistusta varten*
- *kustannusten ja rahankäytön valvonta*
- *käyttörajoitusten valvonta*
- *mahdolliset muut tehtävät*

Uuteen lakiesitykseen liittyviä huomioita:

- *Asiakkaan kannalta tilanne saattaa monimutkaistua.*
- *Tiedotus ja muu viestintä?*
- *Ikärajaa nostettaessa asiakkaat ovat iäkkäämpiä.*
- *Toteutuuko tasa-arvo palveluissa?*
- *Kunnan tehtävät saattavat jopa monimutkaistua ja vaikeutua muutosten myötä. Joensuun kaupunki ei näe, että lakiesitys tuottaisi huomattavia säästöjä tai parantaisi nykyistä käytäntöä erityisesti vanhusten ja vammaisten osalta.*
- *Jos kunta ei ole enää valtionapuviranomainen, perustuuko tehtävät vapaaehtoisuuteen, jos niitä ei edellytetä laissa.*
- *Ottaako asiakas ensisijaisesti yhteyttä Aaraan vai kuntaan?*
- *Kuinka paljon ARA todellisuudessa tulee tarvitsemaan lisää henkilökuntaa, jos lakiesitys toteutuu lausunnolla olevan luonnoksen kaltaisena?*

Ilman kunnissa tehtävää korjauksiin liittyvää neuvontatyötä ja avustusten hakuprosessiin liittyvää neuvontatyötä on todennäköistä, että korjausavustusten vaikuttavuus ei tule pysymään nykyisellä tasolla.

Joensuussa 11.5.2016

Kari Karjalainen
kaupunginjohtaja

Jari Horttanainen
kaupunginsihteeri